

Sluttrapport for *Innvandrerliv i Ryfylke: Erfaringer og perspektiver*

Espen Geelmuyden Rød, Rogaland fylkeskommune

Sabine Otto-Rød, Ryfylke Prana for Ryfylke IKS

Bakgrunn

Undersøkelsen ble initiert i forkant av Ryfylkekonferansen for å få en bedre forståelse av innvandrerlivet i regionen.¹ Krigen i Ukraina har ført til rekordhøy innvandring. Som følge av innvandringen er folketallsveksten i Norges minst sentrale kommuner den høyeste som noensinne er registrert, ifølge SSB. For distriktsregionen Ryfylke, er innvandring en mulighet til å bremse befolkningsnedgangen, aldringen av befolkningen og få tilgang til arbeidskraft. I 2024 bodde det rundt 3000 innvandrere fra over 80 land i Ryfylke.

Målet var å kartlegge utfordringer, muligheter og behov i innvandrerbefolkningen, samt deres tanker om fremtidsutsiktene i Ryfylke. Innsamlingen av data gir et grunnlag for å identifisere tiltak og strategier som kan bidra til bedre integrering, økt samfunnsdeltakelse og styrket fellesskap i regionen. Resultatene fra undersøkelsen kan være med å forme fremtidige samarbeidsprosjekter i Ryfylke.

Et av målene med undersøkelsen var også å samle erfaringer for en større kartlegging i hele Rogaland. Spørreskjema og fremgangsmetode er utformet på en måte som kan overføres direkte til hele fylket.

Vi samlet inn dataene i juni-august 2024.

Forberedelser og utrulling

Kartlegging av tidligere undersøkelser

Det var en del usikkerhet knyttet til hvor mye og hva vi vet om innvandrergruppen i Ryfylke fra før. Den første tiden kartla vi derfor tidligere undersøkelser. To kilder pekte seg ut som spesielt relevante:

- 1) Nasjonal brukerundersøkelse for nyankomne innvandrere i opplæring
 - a. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har de siste fire årene gjennomført en spørreundersøkelse for deltakere i introduksjonsprogrammet. Kommunene får tilgang til resultatene lokalt og IMDi publiserer de samlede resultatene i en rapport. [Klikk her for å](#)

¹ Ryfylkekommunene som er inkludert i spørreundersøkelsen er Strand, Hjelmeland, Suldal og Sauda.

[se rapporten for 2023](#). Fokuset i undersøkelsen er i stor grad på kvaliteten i undervisningsprogrammet og relasjonen til lærere og rådgivere.

- 2) By- og regionforskningsinstituttet NIBR ved OsloMet har gjennomført nasjonale undersøkelser av ukrainske fordrevne i Norge. Klikk [her](#) og [her](#) for å lese rapportene. Undersøkelsene ved NIBR dekker et bredt tematisk spekter og gir et veldig godt bilde av situasjonen for nyankomne ukrainere i et nasjonalt perspektiv. Etter gjennomgangen konkluderte vi med at undersøkelsen i Ryfylke ville tilføre ny kunnskap. Vårt fokus var på å lære om innvandrere i en distriktsregion, i kontrast til NIBR sin nasjonale undersøkelse. I tillegg var vi interessert i å lære om hvordan det er å leve i Ryfylke, i kontrast til IMDis brukerundersøkelse som fokuserer mest på introduksjonsprogrammet. I tillegg var vår undersøkelse rettet mot alle innvandrere, ikke utelukkende ukrainere eller deltakere i introduksjonsprogram.

Utforming av spørreskjema

Vi utformet spørreskjemaet for å utfylle kunnskapen som allerede er tilgjengelig gjennom eksisterende undersøkelser. Vi fokuserte derfor på områder som ikke var dekket der, blant annet trivsel i hjemkommunen, vurdering av lokale tjenester, klassifisering av arbeidserfaringer, vurdering av jobbmarked og fremtidsutsikter i hjemkommunen.

Spørreskjema (på norsk) er vedlagt.

Oversettelse til ukrainsk, arabisk og tigrinja

Det ferdige spørreskjemaet ble oversatt til ukrainsk, arabisk og tigrinja av profesjonelle oversettere. Oversettelse fra norsk til engelsk gjorde vi selv.

Samarbeidspartnere

Vi tok tidlig kontakt med ulike samfunnsaktører (introsentre, voksenopplæring, NAV, kommuner, næringsforeninger) for distribusjon av spørreundersøkelsen. Vi presenterte spørreundersøkelsen på følgende institusjoner:

- Introtjenesten Sauda (for deltakerne)
- Introtjenesten Suldal (for deltakerne)
- NAV Sauda-Suldal (for de ansatte)
- NAV Strand (for de ansatte)
- Ryfylke Læringscenter (for de ansatte)

I tillegg fikk vi hjelp av kommunikasjonsavdelingene i kommunene til å distribuere informasjonen om spørreundersøkelsen på sosiale medier. Næringsforeningene i regionen ble også bedt om å sende spørreundersøkelsen til sine medlemsbedrifter.

Lage materiale

Vi laget presentasjoner til de ulike aktørene og laget plakater til å henge opp.

Presentasjoner og plakater er vedlagt.

Erfaringer fra forberedelser og utrulling av spørreundersøkelsen

Efaringene fra gjennomføringen av spørreundersøkelsen vil være nyttige for lignende prosjekter i fremtiden.

- 1) Forankring og utrulling av fremtidige spørreundersøkelser må profesjonaliseres og planlegges over lengre tid. Herunder gjelder kontakt med samfunnsaktører, utarbeidelse av kommunikasjonsmateriell og presentasjoner.
 - Erfaringen viser at det er nødvendig med en strukturert og godt planlagt tilnærming for å sikre både høy svarprosent og relevante data. Dette innebærer tidlig dialog med lokale samfunnsaktører som frivillige organisasjoner, kommunale tjenester og næringslivsrepresentanter for å skape en felles forståelse av undersøkelsens mål og betydning. Videre bør det utvikles tilpasset kommunikasjonsmateriell, inkludert brosjyrer, informasjonsbrev og digitale presentasjoner som kan brukes i ulike fora, for eksempel lokale møteplasser, arbeidsplasser og informasjonsmøter. En helhetlig kommunikasjonsstrategi vil bidra til å øke bevisstheten og engasjementet rundt undersøkelsen, noe som igjen vil styrke svarprosenten og datakvaliteten.
- 2) Våre nettverk påvirket svarprosenten i ulike kommuner.
 - Resultatene av undersøkelsen viste tydelig at svarprosenten varierte sterkt fra kommune til kommune, avhengig av hvor godt forankret prosjektet var i eksisterende nettverk. I kommuner hvor vi hadde tette bånd til lokale aktører og nøkkelpersoner, som for eksempel frivillige organisasjoner, ledere i lokalsamfunn eller kommunalt ansatte med tett kontakt til målgruppen, opplevde vi en betydelig høyere deltakelse. Dette illustrerer hvor viktig det er å bygge og vedlikeholde gode relasjoner med aktører som kan fungere som ambassadører for prosjektet, og å aktivt bruke disse nettverkene for å nå ut til deltakere som ellers kan være vanskelige å mobilisere.
- 3) Det er «lett» å få svar fra nyankomne, men svært vanskelig å treffe arbeidsinnvandrere som har vært i regionen i lang tid.
 - Undersøkelsen avdekket at det er store forskjeller i tilgjengeligheten av ulike grupper blant innvandrere. Nyankomne, som ofte er i kontakt med ulike kommunale tjenester og introduksjonsprogrammet, er relativt enkle å nå, da de allerede er involvert i strukturerte oppfølgingsløp. For arbeids- og familieinnvandrere som har vært bosatt i regionen over lengre tid, er situasjonen derimot mer utfordrende. De har ofte en etablert tilværelse og er ikke nødvendigvis tilknyttet de samme

tjenestene eller arenaene, noe som gjør det vanskelig å finne effektive kanaler for å nå dem. Det kreves derfor en målrettet strategi for å identifisere kontaktpunkter, som arbeidsplasser, fagforeninger eller sosiale arenaer, for å bedre inkludere denne gruppen i fremtidige undersøkelser.

Svakheter ved spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen og data har noen svakheter som brukere må være klar over.

- 1) Ikke tilfeldig utvalg av respondenter (utdanning, bosted, innvandringsgrunn, innvandringstidspunkt)
 - En av de største svakhetene ved undersøkelsen er at utvalget av respondenter ikke er tilfeldig, noe som betyr at visse grupper kan være overrepresentert i dataene. Dette gjelder spesielt personer med høyere utdanning og de som bor i kommuner der vi har et etablert nettverk. Videre viser det seg at en betydelig andel av respondentene har fluktbakgrunn og kom til Norge de siste tre årene. Når enkelte grupper er overrepresentert, er det vanskeligere å generalisere funnene til hele innvanderpopulasjonen, og konklusjoner om temaer som tilfredshet, integrering og opplevde utfordringer må derfor tolkes med forsiktighet. For fremtidige undersøkelser bør det vurderes tiltak for å inkludere et bredere utvalg av respondenter, for eksempel ved å kontakte flere arbeidsinnvandrere og personer uten høyere utdanning, slik at resultatene blir mer representative.
- 2) Data kan ikke si noe om den kausale sammenhengen mellom ulike variabler.
 - Et annet viktig forbehold ved denne undersøkelsen er at den er basert på en tverrsnittsstudie, som samler data på et gitt tidspunkt uten mulighet for å følge utviklingen over tid. Dette innebærer at vi kun kan identifisere sammenhenger mellom variabler, men ikke årsak-virkning-forhold. For eksempel kan vi observere en sammenheng mellom høyt utdanningsnivå og høy tilfredshet med integreringstiltak, men vi kan ikke fastslå om det er utdanningsnivået som fører til høy tilfredshet, eller om det er andre underliggende faktorer som forklarer denne relasjonen. For å avdekke kausale sammenhenger ville det vært nødvendig med longitudinelle studier, der man følger de samme respondentene over tid, eller eksperimentelle design hvor man kan kontrollere for ulike variabler. Siden dette ikke er mulig med det nåværende datagrunnlaget, bør tolkninger av sammenhenger gjøres med forsiktighet og hovedsakelig ses på som indikasjoner fremfor faste konklusjoner.

Analyse

Kort oppsummert:

- 8 av 10 innvandrere er fornøyd med livet i sin Ryfylkekommune.
- Barnehage, skole, språkopplæring og introduksjonsprogram får gode skussmål.
- Helsetilbudet og hjelp til å finne jobb får klart dårligere vurdering.
- 6 av 10 planlegger å bli i sin kommune på lang sikt, 3 av 10 er usikre. Bare 1 av 10 vil flytte. Ryfylke kan med andre ord potensielt beholde 9 and 10 av de nyankomne innvandrerne.
- Basert på en analyse av registerdata vet vi at bare 6 av 10 bor i Ryfylke etter fem år. I Hjelmeland, Suldal og Sauda flytter omtrent halvparten innen fem år.

Bakgrunnsinformasjon for respondentene i spørreundersøkelsen

- 214 gyldige svar
 - 70~ fra Strand
 - 50~ fra Sauda
 - 50~ fra Suldal
 - 40~ fra Hjelmeland
- Respondenter fra **22 ulike land** (Afghanistan, Argentina, Bosnia og Herzegovina, Danmark, Eritrea, Etiopia, Frankrike, Kina, Kongo, Nederland, Peru, Filippinene, Polen, Russland, Sudan, Sverige, Syria, Thailand, Tyrkia, Tyskland, Ukraina, USA).
- 93% av respondentene **flyttet til Norge i 2020 eller senere.**
- Flest fra **Ukraina** (70%).
- Flest med **fluktbakgrunn** (70%), 10% familieinnvandrere, 5% arbeidsinnvandrere og 15% med andre grunner til innvandring.
- **Halvparten med høyere utdanning**, svært få med grunnskole som høyeste utdanning.
- 60% kvinner, 40% menn.

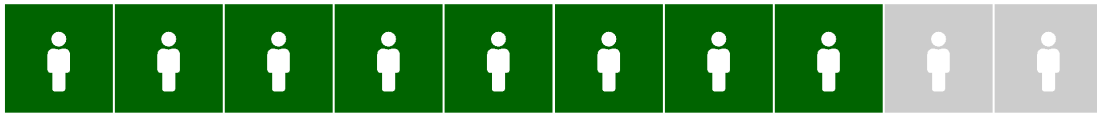
I den videre analysen fokuserer vi på innvandrere som kom til Ryfylke i perioden 2020-2023. Innvandrerne i denne gruppen vil ha relativt like erfaringer og svarene er derfor i stor grad sammenlignbare. Det er 198 respondenter til grunn for analysen.

Trivsel

En sentral motivasjon for gjennomføringen av spørreundersøkelsen var å lære om trivsel i Ryfylke. Trivsel og «bli-lyst» er avgjørende for at flere skal ønske å bosette seg permanent og bidra til den lokale utviklingen. Samtidig vet vi relativt lite om

hvordan innvandrere faktisk opplever livet her. Mer kunnskap på dette området kan gjøre Ryfylke i stand til å skape inkluderende tiltak og styrke tilhørigheten.

8 av 10 respondenter er fornøyd med livet i Ryfylke

1 av 4 respondenter har lite eller ingen kontakt med nordmenn

Hvor godt trives innvandrere i Ryfylke? Spørreundersøkelsen viser at 82% er fornøyd med livet i sin kommune. I tillegg oppgir 73% å ha norske bekjente eller nære venner. Tallene tyder på at en stor andel av innvandrere som nylig kom til regionen kan ønske å bosette seg permanent i Ryfylke. Samtidig er det et mindretall som ikke trives, og 27% har lite eller ingen kontakt med nordmenn. Det er sannsynlig at manglende kontakt med lokalsamfunnet reduserer trivsel.

Vurdering av lokale tjenester

Hvordan vurderer innvandrerne de lokale tjenestene i kommunene? Gode offentlige tjenester er avgjørende for livskvalitet. Hvis tjenestene fungerer godt, kan de gjøre at folk ønsker å bli boende. Vurderingene vil også gi verdifull innsikt i hvordan ressurser kan prioriteres for å bygge et bærekraftig lokalsamfunn.

Innvandrerne i Ryfylke godt fornøyd med barnehage, skole, språkopplæring og introduksjonsprogram. To lokale tjenester får markant lavere vurdering, helsevesenet og hjelp til å finne jobb. Begge er nøkkeltjenester for integrering. Å ha en jobb er nødvendig for å kunne leve og bidra i lokalsamfunnet. Jobben har også en viktig sosial funksjon som kan fremme integrering. God helsehjelp er også sentralt for integrering fordi helsen er avgjørende for å fungere i hverdagen, enten det handler om å lære språk, være i jobb eller bli kjent med nye mennesker. En del innvandrere, spesielt flykninger, kan også ha behov for særlig oppfølging i helsevesenet knyttet til fysiske skader eller psykiske ettervirkninger av krig eller forfølgelse.

Barnehage: 4,5 av 5

Skole: 4,5 av 5

Språkopplæring: 4,5 av 5

Introduksjonsprogram: 4,5 av 5

Helsevesen: 3,7 av 5

Hjelp til å finne jobb: 3,6 av 5

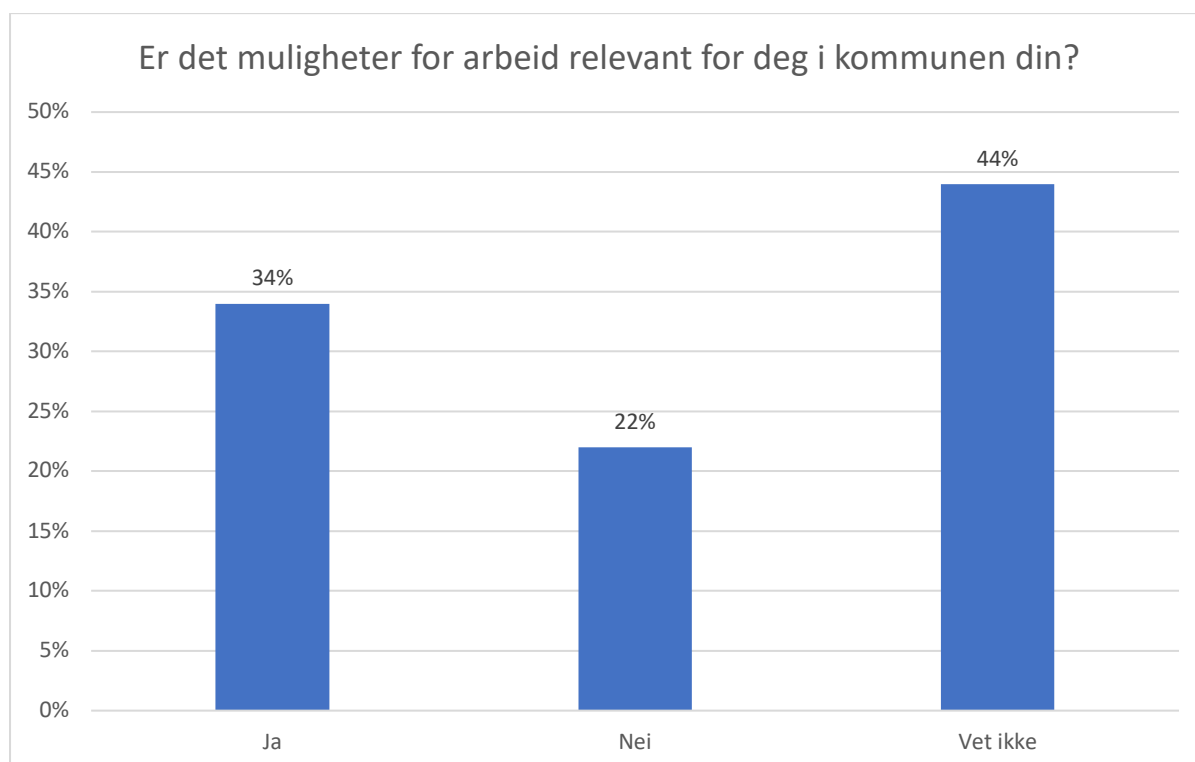

Jobb

Jobb kan gi økonomisk stabilitet og sosial tilhørighet. [SSB](#) viser at innvandrere flytter mer enn nordmenn, og de som ikke har jobb flytter aller mest. Innvandrere som flytter får seg også oftere jobb enn de som ikke flytter. Dersom innvandrere ikke kommer i jobb i Ryfylke, vil regionen sannsynligvis oppleve fraflytting. Derfor er det viktig å forstå hvordan arbeidsmarkedet i regionen fungerer, og hvilke tiltak man kan iverksette slik at flere finner arbeid lokalt.

Det er avgjørende at kompetansebehovet i regionen i stor grad matcher kompetansen innvandrerne har. Av de som svarte på spørreundersøkelsen svarer en tredjedel (34 %) at det finnes relevant arbeid i kommunen de bor i, mens en femtedel (22 %) svarer nei. Over halvparten (44 %) oppgir at de ikke vet om det finnes relevante jobber i deres kommune.

Disse resultatene viser at samfunnsaktører i kommunene, inkludert NAV, næringslivet og utdannings- og opplæringsinstitusjoner, har potensial til å forbedre informasjonstilbudet om jobbmuligheter og kompetansebehov i kommunen. Dette inkluderer bedre tilrettelegging for å matche innvandreres utdanning og arbeidserfaring med lokale behov.

For å få innsikt i innvandrernes arbeidserfaringer spurte vi: "Hvilken bransje beskriver best din hovedbeskjeftigelse/yrke basert på din arbeidserfaring?"

- De vanligste bransjene respondentene har arbeidserfaring er:
 - o Butikk og handel
 - o Utdanning
 - o Helsevesen og medisin
 - o Produksjon
 - o Hotell, restaurant og reiseliv
- Mange av respondentene har også erfaring innen:
 - o Transport og logistikk
 - o Økonomi og finans
 - o Administrasjon og ledelse
 - o Byggbransjen og byggfag
 - o Teknologi og IT

Respondentene i undersøkelsen har med andre ord kompetanse som lokalsamfunnene i Ryfylke etterspør, blant annet innen skole og helse. Undersøkelsen tyder også på at et stort flertall er villige til å ta en jobb der de ikke kan bruke sin tidligere utdanning eller erfaring, for de fleste er det viktigste å ha en jobb, så lenge den ellers «er passende».

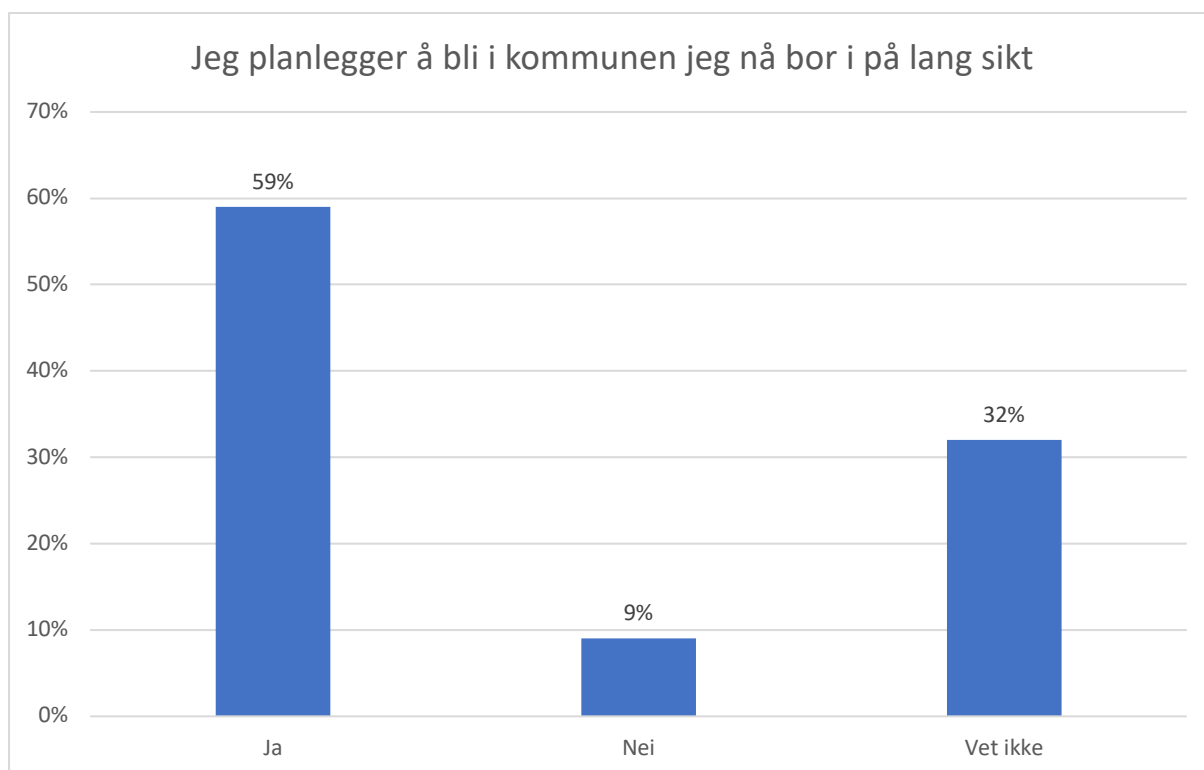
Samtidig er det en del barrierer for å komme i jobb. Den aller viktigste barrieren er språk (norsk, og, til en viss grad, engelsk). Opplevd mangel på relevant kompetanse eller arbeidsmuligheter er også viktige barrierer. I tillegg er godkjenning av utdanning og anerkjennelse av tidligere kvalifikasjoner en hindring for mange.

Fremtiden

Hva tenker respondentene om fremtiden? Ønsker de å bli i Ryfylke eller foretrekker de å flytte til en annen plass?

Undersøkelsen viser at 6 av 10 respondenter ønsker å bli boende i kommunen sin. 3 av 10 er usikre på om de vil bli, og kun 1 av 10 ønsker å flytte til et annet sted i Norge eller til utlandet. Dette innebærer at det er potensial for å beholde 9 av 10 innvandrere i Ryfylke dersom de som er usikre bestemmer seg for å bli.

Det er imidlertid variasjon mellom kommunene når det gjelder hvor mange som er sikre på at de vil bli boende i sin kommune. 67% i Strand ønsker å bo der, mens rundt 55% i de tre distriktskommunene Suldal, Hjelmeland og Sauda vil bli værende.

Hvem planlegger å bli i Ryfylke? 5 av 10 kvinner (52 %) sier ja til at de vil bli i Ryfylke, mens 7 av 10 menn (69 %) svarte at de ønsker å bli. Kvinner er også litt mer usikre på om de vil bli (35 %) sammenlignet med menn (28 %). Dette viser at det er kjønnsforskjeller når det gjelder mobilitet.

Sosial forankring i lokalsamfunnet kan være en annen faktor som påvirker hvorfor innvandrere flytter. Nesten 9 av 10 (88 %) som har nære norske venner i kommunen, svarte at de planlegger å bli. Blant de som har norske bekjente, planlegger 6 av 10 å bli, mens kun 5 av 10 av de som ikke har norske venner eller bekjente, planlegger å bli.

De som har tilknytning til nordmenn er også mindre usikre på om de ønsker å bli i kommunen. Blant de som har nære norske venner, er mindre enn 1 av 10 (6 %) usikre på om de vil bli. Til sammenligning er 3 av 10 av de som har norske bekjente usikre, og 4 av 10 av de som ikke har norske venner eller bekjente usikre på om de vil bli.

Tallene tyder på at venner bidrar til "bli-lyst", mens bekjentskap bidrar i mindre grad.

Analyse av registerdata

Tallene fra spørreundersøkelsen viser altså at 9 av 10 innvandrere i Ryfylke enten ønsker å bli i kommunen sin eller er usikre på om de skal bli. Kun 1 av 10 ønsker å flytte. Men hvordan ser de historiske flyttemønstrene til innvandrere i Ryfylke ut?

Vi brukte registerdata til å analysere flyttemønstrene til utenlandskfødte (innvandrere) som bodde i Ryfylkekommunene Strand, Hjelmeland, Suldal og Sauda 01-01-2018,

men som hadde kommet til kommunene de siste tre årene (2015-2017). Hvor bodde de 01-01-2023? Vi brukte microdata.no til å gjennomføre analysen.²

Nesten 6 av 10 bodde fremdeles i samme kommune, omtrent like stor andel som i spørreundersøkelsen svarte at de ønsker å bli i sin Ryfylkekommune. Men vi ser store forskjeller mellom kommunene. I Strand bodde fremdeles 65%, mens andelen var rundt 50% i Hjelmeland, Suldal og Sauda. Kommunene i Ryfylke er sammenlignbare med andre kommuner i Rogaland i samme tidsrom. Eigersund og Gjesdal beholder i like stor grad som Strand, mens Hjelmeland og Sauda er litt lavere enn snittet sammen med andre kommuner som Sola og Sokndal.

Analysen viser at familieinnvandrere i størst grad blir værende i regionen (ca. 62%). For arbeidsinnvandrere var andelen ca. 47% og for flykninger ca. 59%.

Vi sammenlignet også flyttemønstrene til innvandrere med flyttemønstrene til norske statsborgere. For å gjøre det ble det konstruert en bakgrunnsvariabel som skiller mellom innbyggere med annet statsborgerskap enn norsk (innvandrere), innbyggere med norsk statsborgerskap som ikke vokste opp i Ryfylke og innbyggere med norsk statsborgerskap som vokste opp i Ryfylke. Av de med norsk statsborgerskap blir ca. 80% værende i Ryfylke mot ca. 60% av innvandrere. I Hjelmeland, Suldal og Sauda er kontrasten enda større ettersom omtrent bare ca. 50% av innvandrere blir værende i kommunene. Forskjellen mellom innvandrere og norske statsborgere gjelder uavhengig av innvandringsgrunn. Forskjellen i flyttemønstre tyder på at det er langt enklere for norske statsborgere fra andre steder i landet å etablere seg i Ryfylke enn det er for innvandrere.

Analysen av flyttemønstre tyder på at Ryfylke, til tross for relativt høy trivsel og potensial for å beholde 9 av 10 innvandrere, kun beholder 6 av 10. Og i de minste kommunene er andelen enda lavere, der flytter halvparten.

Hvor flytter innvandrerne? Det er liten grad av flytting mellom kommunene i Ryfylke, men 44% blir i Rogaland. Av de som blir i Rogaland flytter 55% til Stavanger, 14% til Sandnes og 7% til Haugesund. 24% er ikke registret med bostedsadresse i Norge, og vi kan dermed anta at de har flyttet ut av landet. De resterende 32% fordeler seg mellom de ulike fylkene i landet, for eksempel flytter 6% til Oslo.

Hvilke aspekter fremhever respondentene selv som utfordrende?

I fritekstsvar fikk respondentene selv fremheve temaer som de mener er utfordrende.

Svarene kan grupperes på følgende måte:

1) *Arbeid og bolig*

- Mangel på arbeid.
- Diskriminering i jobbsammenheng.
- Manglende hjelp hos NAV.

² Tallene fra microdata.no er omtrentlige. Microdata «støylegger» statistikken av personvern hensyn, men utslagene på andeler i denne analysen skal være relativt lave.

- Mangel på boliger.
- 2) *Sosialt nettverk*
- Uformelle nettverk blant innbyggere styrer informasjon og muligheter.
 - Vanskelig å komme inn i disse sosiale nettverkene.
 - Vanskelig å bli kjent med lokalbefolkningen.
- 3) *Transport og avstander*
- Store avstander og mangel på offentlig transport.
 - Langt til skole, jobb og sykehus.
- 4) *Språk*
- Vanskelig å lære språket (bokmål, nynorsk og dialekt).
 - Manglende spesialopplæring i norsk for barn
- 5) *Tilbud og aktiviteter*
- Mangel på aktiviteter for barn og voksne («bare fotball», «bare utendørsaktiviteter»).
 - Vanskelig å finne informasjon om aktiviteter.
 - Manglende tilbud for personer med psykiske lidelser.
 - Få butikker og kafeer.

Hvilke aspekter fremhever respondentene selv som positive?

Selv om det er store utfordringer med å komme til et nytt land, har respondentene også mye positivt å melde:

- 1) *Sosialt miljø og fellesskap*
- Lokalbefolkningen er vennlige og positive
 - Alle vil hjelpe
 - Høy tillit
 - Trygt
 - Støtte fra kommunen
 - Hjelp fra kirken
 - Språkkafé
 - Hjelp og opplæring på introduksjonskurs
- 2) *Livskvalitet og muligheter*
- Muligheter til å få et godt liv
 - Barnehage og skole
 - Mye aktiviteter og frivillig arbeid
 - Utendørsaktiviteter og natur

«Det er et vakkert område med mange rene steder i naturen. Alle kan føle seg frie og det er fred og ro. Jeg føler meg velkommen i byen.»

«Tusen takk!»